

ka Sulkusen märeksi sukupol-
veksi nimittämän. Samalla Suo-
mi on kansainvälistynyt, tasa-ar-
voistunut ja tasapäistynyt. Van-
ha selvään luokkarakenteeseen
perustuva uhma on menettänyt
konkreettisen kohteensa. Merko-
nomi-Suomessa humalatila on
enemmän elämän etsimistä kuin
tietoista protestia.

Kaiken tämän muutoksen kes-
kellä on kuitenkin merkittävää
huomata, kuinka vähän suoma-
lainen juomatapa sittenkin on
muuttunut. Vaikka juomaria on
koko väkijuomalain mukaisen
historian aikana ohjattu sekä pa-
halla että hyvällä, niin hän on
kuitenkin sitkeään suomalaiseen
tapaan säilyttänyt päättäväisesti
linjansa ja suomalaisen viina-
päänsä. Tästä suomalaisesta si-
susta Virtanen onkin vetänyt al-
koholipoliittisen linjansa. Lin-
janveto lähtee saman kysymyk-
sen pohjalta kuin Pekka Kuusen
linja aikoinaan: "Entä, jos suo-
malaisen rationalisoitu ryyppä-
pästapa kätkeekin karheen
kuorensa alle viisaan elämänot-
teen? Turha on pulloa ja lasia pit-
kin viikkoa hypistellä, kun arjen
harmauden ja kertyneet komplek-
sit voi laukaista yhtenä lauan-
taiehtoon ja yönä." Ajan hengen
mukaan Kuusi hylkäsi tämän
suomalaisen juomarin elämäni-
viisauden ja ehdotti hänelle koh-
tuutta ja mietoa linjaa. Kuusen
viitoittaman linjan mukaan juo-
da sai, mutta ei juopua. Alkoho-
lin käytön moraalinen raja tuli
vastaan juuri juopumuksen koh-
dalla, ja yhteiskunnan tuli osoit-
taa tämän rajan saavuttaminen.
Virtasen analyysissä asia kään-
netään pääläelleen. Suomalai-
seen juomatapaan kuuluu juuri
juopuminen. Alkoholi ei ole suo-
malaisessa yhteiskunnassa tapa-
kulttuuriin olennaisesti kuuluva
kulutushyödyke, vaan ennen
kaikkea juhlaan liittyvä stimu-
lantti, irtioton väline eli päihde.
Näin ollen päihdekäyttö on suo-

malaiseen juomatapaan liittyvää
normaalia alkoholin käyttöä ja
näiden humalakertojen väliin
jäävä pikku pöhnäily juomata-
paamme kuulumatonta turhaa
alkoholin käyttöä.

Kappaleessa Humalan lajit
Virtanen jakaa päihtymyksen
sallittavuuden kahdenlaisiin ti-
lanteisiin: ei saa juopua ja saa
juopua. Veren alkoholipitoisuu-
den mukaan edelliseen ryhmään
kuuluvat humalan lajit ovat nap-
su, pöhnä ja kippura, jälkimmäi-
seen huppeli, tuiske ja änkyrä.
Perinteellinen suomalainen alko-
holipoliitikka on operoinut pää-
asiassa edellisellä — ei saa juo-
pua — alueella. Virtanen keho-
taakin virallista alkoholipoliitiik-
kaa siirtymään suomalaista juo-
matapaa paremmin vastaavalle
saa juopua -alueelle. Kirjan mu-
kaisesti alkoholipoliitikalla py-
rittäisiin karsimaan todellisten
käyttökertojen väliin jäävää
"turhaa" aluskasvillisuutta ja pi-
tämään varsinaisetkin käyttö-
kerrat huppelin tai enintään
tuiskeen tasolla. Näin alkoholi-
politiikalla tuettaisiin juomata-
paamme kuuluvia myönteisiä
piirteitä sekä vähennettäisiin sii-
hen liittyviä kielteisiä ilmiöitä.
Perimmäisenä ajatuksena lieenee,
että jos virallisestikin tunnuste-
taan, että viinasta tulee huma-
laan, niin tätä ei tarvitse todistaa
käytännössä aina aivan änky-
rään asti.

Virtasen lähtökohdista päädy-
tään loogisesti kirjassa esitettyi-
hin arkikäytön vähentämiseen,
juhlavamman käytön edistämise-
en, änkyrän kukistamiseen se-
kä kokonaiskulutuksen kurissa-
pitoon. Alkoholipoliittisina kei-
noina näiden tavoitteiden saa-
vuttamiseksi Virtanen esittää
mm. keskioluen vähittäismyy-
nin siirtämistä Alkon myymälöi-
hin, iloitemisen ja riehakoinnin
sallimista ravintoloissa, viinon
alkoholipitoisuuden alentamista,
alkoholin hinnan sitomista rea-

lihintaindeksin sijasta kulutus-
tasoon sekä virittävän valistuk-
sen käynnistämistä. Nämä esi-
merkinluonteiset ehdotukset lie-
nevät pääasiassa tarkoitetut al-
koholipoliittisen dialogin käyn-
nistämiseksi kirjan viitoittamal-
ta pohjalta. Virtanen toteaaakin,
että Alkolla tulee olla johdonmu-
kainen alkoholipoliittinen linja,
mutta myös valmius linjansa tar-
kistamiseen, mikäli se ei vastaa
kansalaisten näkemyksiä ja pyr-
kimyksiä. Saman asian sanoi
Pekka Kuusi vuonna 1956 seu-
raavasti: "Alkoholin kauppaan
liittyvillä rajoituksilla on alko-
holipoliittista merkitystä vain
silloin, kun ne saavat väestön
ymmärtävän asenteen tuekseen."
Toivottavasti tälle Virtasen kes-
kusteluun kutsulle ei anneta ruk-
kasia.

Pekka Olkkonen

Rautaisannos alkoholin vaikutuksista

---

*Nikander, Pirkko: Alkoholi eli-
mistössä. Kirjayhtymä Oy. Tam-
pere 1982, 69 sivua*

Alkon valistusryhmään kuulu-
va alkoholifysiologian asiantun-
tija fil. lis. Pirkko Nikander on
kirjoittanut yleistajuiseksi tar-
koitetun kirjasen alkoholin vai-
kutuksista elimistöön.

Kirjasen ensimmäisessä luvus-
sa annetaan hieman poukkoillen
tietoja alkoholin olemuksesta,
esiintymisestä luonnossa, alko-
holijuomien historiasta sekä
käyttötapojen piirteistä viini-,
olut- ja viinamaissa. Tämän jäl-
keen selvitetään peräti kolmessa
luvussa, mitä elimistössä tapah-
tuu alkoholin nauttimisen yhtey-
dessä, eli kuvataan alkoholin
imeytyminen, jakautuminen eli-

mistöön (ja tässä yhteydessä ns. veren alkoholipitoisuus) sekä palaminen. Sitten selostetaan, millä tavalla alkoholi varsinaisesti vaikuttaa elimistössä mm. sydämen toimintaan, verensokeriin, hormonitasapainoon, maksaan, haimaan ja mahan limakalvoihin. Vasta tämän jälkeen päästään olennaisimpiin asioihin eli alkoholin keskushermostovaikutuksiin, humalaan ja sen seuraukseen, krapulaan. Sitten kuvataan humalan ja krapulan haitallisia vaikutuksia suorituskykyyn liikenteessä, työelämässä sekä liikunnan yhteydessä ja esitetään, mistä fysiologisista ja psyykkisistä muutoksista nämä haittavaikutukset aiheutuvat.

Edellä lueteltuihin lähinnä alkoholin kertakäytön vaikutuksiin verrattuna jatkuvan pitkäaikaisen käytön seurausten käsittely jää kirjasessa lyhyeksi, runsaan neljän sivun mittaiseksi. (Aivan kirjan lopussa kylläkin käsitellään ja selitetään vielä alkoholismia ja alkoholistin auttamista, mutta tämä luku jää ymmärrettävästi melko pinnalliseksi.) Kirjasen sisällön painottuminen pääasiassa kertakäytön vaikutusten puolelle johtunee siitä, että tärkeimpänä kohderyhmänä on pidetty nuorisoa, jonka kannalta pitkäaikaisvaikutukset eivät ole kovin keskeisiä. Erityisesti juuri nuorten alkoholin käyttöön liittyviä terveysvaaroja käsitellään omana lukunaan erikseen samoin kuin eräitä muita alkoholiin liittyviä kysymyksiä nuorten kannalta. Näissä yhteyksissä joudutaan toistamaan useita jo aikaisemmissa luvuissa esitettyjä asioita. Alkoholin aiheuttamat sikiövauriot ovat saaneet oman lukunsa. Tämä lienee perusteltua, koska asia on ollut julkisuudessa paljon esillä ja siitä on vaadittu tietoja.

Kirjasen sisältämistä asiatiedoista ei liene huomauttamista. Tekijä hallitsee alan ja on pereh-

tynyt tuoreimpiinkin tutkimustuloksiin. Hän on ymmärtääkseni valinnut runsaasta aineistosta kirjan tarkoituksen kannalta olennaisimmat asiat ja malttanut käsitellä niitä tarpeeksi kansanomaisesti. Aineiston ryhmittelyssä, otsikoinnissa ja esittämisjärjestyksessä olisi saattanut vielä olla hiomisen varaa.

Tekijän mukaan kirjanen on tarkoitettu antamaan tietoja, jotka auttavat ymmärtämään ja selittämään lukuisten alkoholihaittojen taustalla olevia fysiologisia syitä. Tämä puolestaan auttaisi paremmin uskomaan, että haittoja voi sattua kenelle tahansa alkoholia nauttineelle, "siis myös minulle eikä vain naapurille", ja panisi ajattelemaan ja ehkä muuttamaan käyttäytymistä. Oltakoon tiedon todellisesta ja lopullisesta merkityksestä mitä mieltä tahansa, sitä on tietenkin jaettava.

Kirjasesta ja siihen liittyvästä kalvosarjasta onkin varmasti apua erilaisille tiedonvälittäjille kuten opettajille, terveydenhuoltohenkilöstölle, nuoriso-ohjaajille sekä muille alkoholikasvatuksen kanssa tekemisissä oleville, joille kirja tekijän mukaan paljolti on tarkoitettu. Sen sijaan se tuskin tulee kulumaan tiedon varsinaisten, lopullisten kohderyhmäläisten eli alkoholin käyttäjien käsissä.

Asko Haaranen

Oikeudesta ajatella vapaasti Norjassa

Duckert, Fanny: Alkoholproblemer kan mestres. Et behandlingsalternativ. Aschehoug & Co. Oslo 1982, 159 sivua

Fekjaer, Hans Olav: Ny viten

om alkohol. Livsglede og helse sett i lys av nyere forskning. Gyldendal Norsk Forlag. Oslo 1981, 3. painos

Norjalaisen psykologin Fanny Duckertin kirjan Alkoholproblemer kan mestres kannessa seisoo mies nuoralla viinilasi kädessään. Kaikki päihdehuollossa työskentelevät tietävät, että kyse on aina vaikeasta tasapainotaitelusta, oli tavoitteena sitten täydellinen raittius tai juomatapojen muuttuminen.

Duckert selostaa hoitovaihtoehtoa, joka pohjautuu sosiaaliin oppimisteorioihin ja jossa hoidon tavoitteeksi asetetaan kontrolloitu juominen. Tätä ei pidä sekoittaa kohtuulliseen juomiseen. Vaihtoehdot voivat olla seuraavanlaiset:

— juodaan harvemmin, mutta joka kerta yhtä paljon kuin ennen

— juodaan yhtä usein kuin ennen, mutta joka kerta vähemmän

— juodaan sekä harvemmin että joka kerta vähemmän

— vähennetään juomisen kielteisiä seurauksia (ilman että alkoholimääriä muutetaan).

Duckert tunnustaa, että tämän asiakasryhmän kanssa työskennellessään hänen oli pakko karistaa painolastina olleet myytit ja ennakkoluulot voidakseen ryhtyä velvoittavaan yhteistyöhön, jonka lähtökohtina olivat asiakkaan erityisolot ja toiveet. Hän ei näe syytä pessimismiin nytkään saatuaan kokea, että asiakkaat kykenevät muuttamaan elämäntyyliään lähiympäristön tavanomaisista epäilyistä ja ymmärtämyksen puutteesta huolimatta.

Sitkeähenkisimpiä myyttejä on uskomus, että alkoholiongelmainen ihminen ei ikinä osaa juoda hallitusti ja että kaikkien täytyy valita tavoitteekseen täydellinen raittius. Biologisessa sairausmallissa on keskeinen asema käsitteellä "sytyminen", ts. sillä mekanismilla, jonka väitetään